

HÜRRİYET MÜCAHİDİ ALİ AKIŞ DOKSAN YAŞINDA

Ocak 2008

Yunus ZEYREK

Ali Akış, muhaceretle yurdumuza gelmiş İdil-Ural aydınlarından biridir. Onun, İdil-Ural'dan Türkiye'ye gelen diğer aydınlardan farkı var. Diğerleri bilim ve kalem erbabıydı. Akış ise bir gazeteci ve cemiyet adamı olarak hem kalem ve hem de aktif faaliyetiyle millî vatan davası yolunda bir ömür yaşamıştır.

Akış'ın ailesi, bugünkü Rusya Federasyonu'na bağlı tarihî Altınordu-Türk ülkesi olan İdil-Ural'dan Uzak Doğu'ya, Mançurya'ya göç etmiştir. Buralarda yerleşen tüccar aileler, zamanla birer koloni oluşturmuşlardır.

Akış, böyle bir ailenin çocuğu olarak 1918 yılında Haylar şehrinde dünyaya geldi. Onu doğup büyüdüğü topraklar şimdi Çin sınırları içinde yer almaktadır.

Bu tarihe kadar anayurtla sıkı bağları devam eden Uzak Doğu Tatar kolonisinin bu tarihten sonra İdil-Ural'la bağı kopar. Zira Rusya'da çarlık yıkılmış, komünist rejim gelmiştir. Mançurya'nın *Harbin*, *Haylar* ve *Mukden* gibi şehirlerinde yaşayan İdil-Urallılar, artık vatana dönmeyi değil, Türkiye, Japonya ve ABD gibi hür dünya ülkelerine gitmeye karar vermişlerdir.

Çoğu gibi Akış ailesi de Türkiye'ye gelmiştir. Ali Akış, Mehmetçik üniforması giyerek ve yedek subay olarak askerliğini Türkiye'de yapmıştır (1945).

İdil-Ural ülkesinin unutulmaz önderi, ünlü edip Ayaz İshakî, 1934 yılında Uzak Doğu'ya gelmişti. Bu sırada henüz bir lise öğrencisi olan Ali Akış, İshakî'nin tesirinde kalmış, onu sevmiş ve millî mücadele yoluna koyulmuştu. Bu sevgi, bir gün onu alıp, İshakî'nin yaşadığı Varşova'ya, onun yanına götürecekti (1938).

Varşova'da *Promete Kulübü* ve *Paris Bloku* faaliyetine katılarak zulüm rejimi olan Sovyet yönetimine karşı hürriyet mücadelesine katkıda bulunmuştur. Türkiye'de İdil-Ural Millî Merkezi, İdil-Ural İstiklâl Komitesi, Dünya Tatar Birliği; Almanya-Münih'te Hürriyet Radyosu'nun Tatar şubesinde spiker, yorumcu ve yönetici olarak görev yaptı. 1983 yılında buradan emekli oldu. Bu tarihten itibaren konuşmalar yaparak, kitap ve makale yazarak 70 yıldan beri emek verdiği İdil-Ural'ın istiklâli, Türklük ülküsü ve Avrasya idealine hizmet etmektedir.

Bu satırlarda dikkat çeken ilk husus, Akış'ın kanat açtığı coğrafya olsa gerektir. Bu coğrafya Asya'nın batısında Tataristan'dan başlıyor, Uzak Doğu'ya Mançurya (Çin) ve Japonya'ya uzanıyor. Oradan yüksek tahsil için gittiği Afrika'ya (Kahire), ve Avrupa'ya (Varşova) geçiyor. Bundan sonra Ali Akış'ı daha ziyade şu merkezlerde görüyoruz: İstanbul, Ankara, Münih...

İstanbul, 1940'ta Türkiye'ye ilk geldiğinde ikamet ettiği, fakülteye gittiği, memurluk ve askerlik yaptığı şehirdir. 1948'de Ankara'ya geldi ve bilahare NATO'nun Ankara ofisinde görev aldı.

Ali Akış, 1966'da Münih'tedir. Burası, soğuk savaş döneminde Akış'ın hürriyet mücadelesine destek verdiği ve en verimli yıllarını geçirdiği şehir olması bakımından onun hayatında ayrı bir öneme sahiptir. Uzun yıllar görev yaptığı *Radyo Liberty*'den emekli olduktan sonra da bu şehirde millî ve mesleki faaliyetine devam etmiştir.

Akış, 1990'lı yıllarda soğuk savaş dönemi bitince, ata yurdu Tataristan'la yüz yüze geldi. O uğursuz devirde 'Sovyetler Birliği'nin can düşmanı' olarak ilân edilmişti. Şimdi hemşehrileriyle kucaklaşma zamanıydı. Öyle de oldu. Tataristan'a davet edildi, şeref beratı verildi. Onun adını taşıyan bir okul ve müze açıldı. Kazan başınında Ali Akış adı hürmet ve minnetle anılmaya başladı. Biri Türkiye'de diğeri Tataristan'da olmak üzere hakkında iki kitap yazıldı. Bunlar, mücadele ve gerginlikle geçen bir ömrün kemal çağında Ali Akış için

birer gurur ve sevinç kaynağıydı.

Şimdi Ankara'da ikamet eden ve kendisini, "Her fani gibi ben de ebediyet âlemine göç etme hazırlığı içinde bulunuyorum." diyen Ali Akış, millî davasını bir an bile unutmamaktadır. O, bir yandan vatandaşı olduğu ve Türk dünyasının çatısı olarak gördüğü Türkiye'nin meselelerine kafa yorarken diğer yandan da Kazan'da neler olup bittiğini, hemşehrilerinin neler yaptığını düşünüyor. Sevinçleriyle seviniyor, kederleriyle üzülüyor. Oralardan tahsile gelen gençlere yardım ediyor. Onlardan birinin başına bir iş gelse üzülüyor. Çaresizlik içinde kalemini alıp duygularını yazıya döküyor; bunları, kendi adını taşıyan internet sitesinde yayınlıyor.¹

Ali Akış'la tanışmamızın ve dostluğumuzun üzerinden 18 sene geçti. Aralık 1990 yılında Münih'teki evinde kendisiyle yaptığım uzun röportaj, Zaman gazetesinde neşredildi.²

Münih'te başlayan bu dostluk, birçok ortak faaliyetle artarak devam etti. 2000 yılında Ankara'da ikamet etmeye başlayınca hatıralarının neşrinde yardımcı oldum.³ Sonra da bibliyografyasını hazırlayarak kendisiyle ilgili bir kitap yazdım.⁴

Bu kitaptaki "Hakkında Yazılanlar" bölümüne bakıyorum. Basında, *İdil-Ural Davası ve Sovyet Emperyalizmi* adlı kitabı üzerine yazılar çıkmış. Bu kitap, 1964 ve azalarak 1965 yılında muhtelif basın organlarında İdil-Ural'dan bahsedilmesine vesile olmuş. Ne yazık ki basınıımız, bundan sonra Akış'ı unutmmuş. Bunda, Akış'ın yurt dışında yaşamasının rolü olsa da millî davanın bir yere gittiği yoktu!

Akış adını bundan sonra, 1986'da Kırım muhacirlerinin çıkardığı *Emel* dergisinde, 1988'de de *Azerbaycan* dergisinde görüyoruz. Ama bu arada Sovyetler Birliği'nde, Kazan'da, Akış'a ateş püsküren yazılar devam etmektedir.

1990'lı yıllarda Akış'ın Kazan basınında hürmet ve minnetle selâmlandığına şahit oluyoruz. Ama Türkiye basınında hâlâ yok! Ne demeli, nasıl yorumlamalı...

Denilebilir ki, Türk basını bu dönemde iki yola sapmıştır. Birisi, içinde Türk unsurunu barındırmayan, bilhassa Türk'ün can damarını kesmeye çalışan, uğursuz sol-liberal kanat; diğeri de daha çok kazanmak için her yolu mubah gören, bu uğurda millî davaları feda eden sözüm ona sağ kanat basını! Bunları toplayıp çarpsan bir Ali Akış çıkar mı? Milliyetçi cenah mı? Eski milliyetçilik anlayışı ve eski milliyetçilerden ne kaldı ki...

Akış, gerçek bir hürriyet mücahididir. Onun kalbi ve kafası, yalnız ata yurdu İdil-Ural'ın istiklâl ve hürriyeti için yorulmamış; bütün mazlûm milletlerin hukukunu düşünmüştür. Azerbaycan, Doğu Türkistan, Kuzey Kafkasya, Çeçenya, Filistin, Kerkük... O, emperyalizmin karasını da kızılını da lânetlemiştir.

Ali Akış'a göre Avrupa Birliği, bir Hristiyan kulübü olarak Yahudi ve Ermeni iddia ve ideallerinin arkasında olmuştur; bundan sonra da olacaktır. O, Türk'ün geleceğini AB'de değil, Avrasya idealinde görmektedir.

Ali Akış, Ocak 2006'da bir veda yazısı kaleme almış, Tataristan aydınlarından memnuniyetini ifade etmiş, onlara "Sağ olun dostlarım." demişti.

Bu veda yazısının sonunu da şöyle tamamlamıştı: "Türkiye kamuoyuna gelince, o önce beni takdirle karşıladı. Ama son yıllarda hafıza-i beşer nisyan ile malûldür sözünün doğru olduğuna esefle şahit oldum... Yine de kimseyi şikâyet etmiyorum. Hakkınızı helâl edin."

Bu yazının kaleme alındığı neredeyse bir sene oluyor. Zaman zaman bakıyorum, yeni cümleler ilâve ediyorum. Şimdi takvimler 2008 yılı ekimini gösteriyor.

Ali ağabeyi en son geçen hafta ziyaret ettim. Arayı fazla açınca cep telefonundan arıyor, "Sesini özledik, nerelerdesin?" diye sitem ediyor. Dünya meşgalesi, her gün yeni bir mesai

¹ Bunlardan biri, 1 Temmuz 2007 tarihinde Petersburg'da Rus gençleri tarafından öldürülen Ziraat Mühendisi Damir Zaynullin adlı bir genç için yazılmıştır.

² Zaman gazetesi, *İdil-Ural Bölgesinden Bir Mücahit: Ali Akış*, 19-24 Ağustos 1991.

³ Ali Akış, *Aklımda Kalanlar*, Ankara 2002.

⁴ Yunus Zeyrek, *Ali Akış-Hayatı ve Faaliyeti*, Ankara 2003.

koyuyor önümüze; günler böyle akıp gidiyor. Ali ağabeye gidip hâl hatır sorunca, adetâ limanda gemi bekleyen bir yolcu edasıyla ellerini iki yana açıyor... O anda ben Yahya Kemal'in, "*Artık demir almak günü gelmişse zamandan/Meçhûle giden bir gemi kalkar bu limandan.*" beytini hatırlıyorum. İçim burkuluyor. Konuşmaya başlayınca yine *vatan* diyor, *Ruslar* diyor, *halkımız* diyor! O zaman Ali ağabeyin yüzünde yine aynı şâirin şu beytini okuyorum: "*Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor/Lâkin vatandan ayrılışın ızırâbı zor.*"

Son yazılarından birinde diyor ki, "*Benim günlerim sayılıdır. Ona göre millî kültür ve fikir mirasına sahip çıkmanız, kaçınılmaz bir şekil almıştır. Hakkınızı helâl edin. Allah sizlere devamlı*

sağlık, sonsuz mutluluk ve her işinizde büyük başarılar versin."

Gerçekten Ali ağabey dünyanın faniliğini bilen ve öbür âleme göç etmeye hazır, inanmış bir kahramandır.

Akış, hürriyet mücadelesi bayrağını Ayaz İshakî'den devralmıştı. Bu bayrağı kime devredecek, bilmiyoruz.

Bence o, soğuk savaşın sona ermesiyle şekil değiştiren bu mücadeleyi, özelde Tatar ve genelde bütün Türk gençliğine emanet etmiştir.

Kendisiyle 2006 yılında TRT televizyonu için yaptığımız röportajda, gençliğe bazı öğütlerde bulunmuştu. Bu öğütleri vasiyet olarak da kabul edebiliriz:

1. Anadili korumak, 2. İslâm dinine bağlı kalmak, 3. Millî tarihi iyi öğrenmek ve öğretmek, 4. Millî iktisadımızı kuvvetlendirmek, 5. Devlet idealimizi canlı tutmak, 6. Türk-Tatar-İslâm sentezinden oluşan Avrasya idealinde geniş kapsamlı birlik kurmak ve dünya barışına katkıda bulunmak.

Bugüne kadar doksan yılının yetmişini millî ve insanî davalara adanmış olan Ali ağabeye sağlık ve iki dünya hoşluğu diliyorum.